Môže byť poľnohospodárstvo atraktívne? A ešte ako

Poľnohospodárstvo starne a ak sa krajina rýchlo nespamätá, stane sa pre mladých ľudí úplne neperspektívnym odvetvím. Fakty sú neúprosné. Ešte v roku 1990 mal poľnohospodár mierne nad 40 rokov, dnes takmer 50. Odvetvie súrne potrebuje prílev čerstvej krvi, ale záujem o štúdium na stredných poľnohospodárskych školách je minimálny. Spoločnosť, aj vidiecka, vníma chlebové odvetvie ako neperspektívne, opak je pritom pravdou.

Ilustračné foto

Možno ani o jednom odvetví neexistuje toľko hlboko zakorenených predsudkov ako o poľnohospodárstve. Dojička, traktorista aj poľnohospodársky inžinier – všetci do jedného sú hnojári. V tom slove je vyjadrený vzťah k roľníctvu, k zabudnutému spoločenskému stavu, ktorý mal v roku 1945, teda celkom nedávno 80-percentné zastúpenie v spoločnosti.

V slove hnojár je zároveň skrytý aj odsudok mnohých ľudí voči agroodvetviu, od ktorého akoby sa bolo treba čím skôr odpútať, pretože smrdí nielen hnojom, pripútaním k pôde a tým neslobode a vôbec zaváňa konzervatívnym pohľadom na svet.

,,Ak si toto niekto myslí, žije v hlbokom omyle," hovorí Peter Matejovič, viceprezident spoločnosti Agrion, ktorá združuje výrobcov a dodávateľov poľnohospodárskej techniky. Poľnohospodárstvo sa za posledné štvrťstoročie radikálne zmenilo, akurát mnohí súčasníci si to takmer nevšimli.

Naporúdzi máme číslo, čo priezračne vyjadruje hĺbku zmeny, ktorou poľnohospodárstvo prešlo. Upozorňuje na ňu Jozef Artim, riaditeľ Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory: ,,Slovenský poľnohospodár dnes uživí 105 ľudí. V poľnohospodárstve pracuje už len 51 tisíc osôb, ani nie dve percentá z ekonomicky aktívneho obyvateľstva."

Deti chcú, ale rodičia sú proti

Fakt, že zlomok obyvateľstva produkuje potraviny, vyrába suroviny bez ktorých by nefungovali nielen potravinárske, ale aj rôzne priemyselné podniky, bez ktorých by bol nemysliteľný ľudský život v usporiadanej krajine, takmer nevnímame. No práve táto profesionálna vysokovýkonná menšina obyvateľstva, hoci sa technologicky prezbrojila ako máloktoré iné profesie, paradoxne stojí na okraji pozornosti spoločnosti. Pritom jej už začína dochádzať dych, ako soľ potrebuje mladých a vzdelaných ľudí.

Na otázku, koľko poľnohospodárskych profesií dnes Slovensko chýba, neexistuje v tejto chvíli presná odpoveď. To, že problém narástol do hrozivých rozmerov, však pociťujú všetci zainteresovaní, jednak samotné poľnohospodárske podniky, jednak výrobcovia a predajcovia strojov a technológií, ale aj poľnohospodárske školy.

Celé Slovensko prežíva vlnu eufórie z príchodu štvrtej automobilky do Nitry a hovorí o potrebe vzdelaných mladých odborníkov pre výrobcov áut. Lenže minimálne takto erudovaných ľudí potrebuje aj poľnohospodárstvo, pretože stroje, ktoré dnes využíva, sú technicky také dokonalé a náročné na obsluhu, že jednoducho do nich nemôže sadnúť mladík s vodičským preukazom skupiny T.

Na Slovensku je dovedna 47 stredných odborných škôl, ktoré pripravujú mladých poľnohospodárskych odborníkov. Mohlo by na nich študovať až osem tisíc žiakov, nie všetky však dokážu obsadiť jednotlivé odbornosti.

,,Ako pedagógovia zažívame paradoxné situácie, deti by aj chceli vyštudovať poľnohospodársky odbor, ale rodičia im štúdium jednoducho nepodpíšu, pretože si myslia, že v poľnohospodárstvo je neperspektívne odvetvie," hovorí riaditeľka Strednej odbornej školy v Leviciach Lívia Marčeková.

Ďalšou pokrivenou predstavou je, ktorý zo študijných smerov na poľnohospodárskych školách má budúcnosť. Veľa detí fascinuje chov psov či koní. Akokoľvek je kynológ či chovateľ koní ušľachtilým povolaním, samo poľnohospodárstvo nepotrebuje psíčkarov, ale úplne iné profesie, ľudí, ktorí dokážu riadiť drahé, technikou ,,nadupané" stroje a samozrejme aj chovateľov zvierat či pestovateľov.

Ilustračné foto

Traktorista? Nie pilot stroja snov

Problém reprodukcie pracovných síl neomína len Slovensko, ale aj vyspelé krajiny. V Nemecku majú dokonale prepracovaný systém vzdelávania, ale aj komunikácie s verejnosťou. Günter Prostinak, zástupca nemeckej firmy Horsch, ktorá vyrába poľnohospodársku techniku, upozornil na jeden podstatný detail.

,,Nemci primerane dobe pomenúvajú aj nové poľnohospodárske pozície. Odborník, ktorý riadi špičkové traktory, kombajny, stroje navádzané pomocou družíc z kozmu, či odborník, ktorý zabezpečuje servis týchto strojov dávno nie je traktorista, ani opravár, ale agromechatronik," vysvetľuje Gunter Prostinak.

V označení profesie je obsiahnutá znalosť supertechnológií, ktoré ovládli moderné poľnohospodárstvo a umožnili uvoľniť z neho tisíce pracovných síl pre iné odvetvia. Tento názov posilňuje aj sociálny status – spoločenskú prestíž nositeľa tejto profesie. Agromechatronik prináša pre profesiu, na začiatku ktorej stál kedysi kováč, zámočník, potom opravár poľnohospodárskych strojov nový významový odtienok, taký dôležitý pre rodičov aj deti. Ak sme ho akceptovali, pochopili sme konečne zmenu, ktorou nedávno prešlo poľnohospodárstvo. Pričinením združenia Agrion a Strednej odbornej školy v Pruskom sa odbor agromechatronik bude čo nevidieť študovať aj na Slovensku.

Tlačová beseda k systému duálneho vzdelávania v Liptovskej Tepličke 12.2. 2016. Zľava: Peter Matejovič, viceprezident združenia AGRION; Janka Fedorová, riaditeľka SOŠ Pruské; Milan Semančík, predseda SPPK

,,Z poľnohospodárstva potrebujeme urobiť sexi odvetvie," v tomto trochu nadľahčenom pomenovaní problému atraktívnosti práce v poľnohospodárstve je podľa riaditeľa združenia Agrion Juraja Hubu vyjadrená snaha zvýšiť príťažlivosť celého agrárneho sektora pre mladých ľudí. ,,Poľnohospodárstvo potrebuje talenty a nie obyčajné – na supertechniku, ktorú vyrábame, potrebujeme multitalenty," dopĺňa Hubu Gunter Prostinak.

Aká je však realita? Skutočnosť v niektorých ohľadoch prekonáva zlý sen. ,,Na školách v posledných rokoch pribúdajú deti s poruchami učenia. Musia im pomáhať špeciálni pedagógovia. Aj nadaným deťom chýba pevná vôľa a vytrvalosť," vecne popisuje slabé miesta v príprave poľnohospodárskych odborníkov riaditeľka SOŠ v Pruskom Jana Fedorová. Za prekážky označuje aj permanentné zmeny v samotnom vzdelávacom systéme. ,,Je to nekonečná reforma, jeden vzdelávací program strieda druhý, už sme zo zmien unavení," zhŕňa nielen svoje pocity, ale aj kolegov z ostatných škôl riaditeľka Fedorová.

Práve táto energická poľnohospodárska inžinierka a pedagočika v jednej osobe sa podujala na experimentálne odskúšanie prípravy profesie agromechatronik ako prvá na Slovensku. Škola v Pruskom stavila na kooperáciu so zahraničnými školami aj firmami, už roky úzko spolupracuje s poľnohospodárskymi podnikmi, je pracoviskom, kde výučba teórie ide ruka v ruke s praxou – modernou treba podotknúť.

,,Ak má poľnohospodárstvo v budúcnosti držať krok s ostatnými odvetviami, kľúčovým je zmeniť obraz poľnohospodára v povedomí spoločnosti, musíme zvýšiť jeho prestíž a spolu s ním aj prestíž poľnohospodárskej školy ako školy atraktívnej a modernej," veruže dobre vystihla spoločenskú príčinu súčasného úpadku poľnohospodárskych profesií Jana Fedorová.

Nemali na traktor, nuž si ho prenajali

Dosiahnuť zmenu však vôbec nie je jednoduché. Byť atraktívnym znamená umožniť deťom, aby sa dotkli strojov, ktoré vidia pracovať na poli často len z okraja cesty. Túto bariéru nebude ľahké odstrániť, pretože vybavenosť škôl poľnohospodárskou technikou na úrovni doby je minimálna či takmer nijaká. Najmodernejšie traktory sú zetory z prelomu osemdesiatych a deväťdesiatych rokov minulého storočia, zato družstvá a agrofirmy používajú stroje, ktoré vybavenosťou pripomínajú vesmírne lode.

Na čele poľnohospodárskych škôl však stoja zapálení a podnikaví ľudia. Prekvapujúco sú to ženy, ktoré držia iniciatívu v rukách pri modernizácii výučby. Keď na levickej strednej škole nevedeli vydrankať peniaze na moderný traktor ani od zriaďovateľa ani od rezortu, riaditeľka Lívia Marčeková našla pochopenie u spoločnosti Agrall Bajč, od ktorej pre školu prenajala špičkovo vybavený stroj s autopilotážou. Ako však vziať peniaze na splátky nájomného?

Levická riaditeľka začala rokovať s poľnohospodármi v regióne, ktorým ponúkla, že tretiaci a štvrtáci poorú s traktorom polia. Najprv sa stretla s otázkami, že je to trúfalé, ale keď družstevníci v Tekovských Lužanoch pochválili levických študentov za rovné riadky oráčiny, prelomili sa ľady nedôvery. Dnes škola hľadá partnera, od ktorého by si prenajala sejačku. Prácou, teda službami ako je orba, príprava pôdy pod sejbu či samotná sejba si možno zarobiť peniaze. Je to ukážka podnikavosti školy aj modernej praktickej výuky zároveň.

Kľúčom k zvýšeniu odbornosti mladých by sa malo stať duálne vzdelávanie. Predseda poľnohospodárskej samosprávy Milan Semančík pripomína, že v tejto chvíli majú poľnohospodári ,,zakontrahovaných“ 410 žiakov rôznych profesií na duálne vzdelávanie.

Milan Semančík, predseda SPPK

Je to málo či veľa? Nevedno, pretože štatistika potreby vzdelaných odborníkov neexistuje. Skôr sú tu rôzne odhady naznačujúce, ako je problém pálčivý. Len podniky združenia Agrion, ktorí vlani predali

poľnohospodárom okolo 800 traktorov, pri predaji každého druhého stroja počuli z úst poľnohospodárov otázku: ,, A obsluhu k nemu nepredávate?“

Dopyt po kvalifikovanej obsluhe jednoznačne prevyšuje ponuku, samo združenie Agrion však hľadá odpoveď na otázku, ktorú mu kladú jeho klienti. Peter Matejovič odhadol, že združenie by okamžite vedelo zamestnať od Bratislavy až po Prešov 30 ľudí. Ponúka dobré platové podmienky, priemerný plat servisných technikov je 1155 eur. ,,Agromechatronici majú výborné vyhliadky, či už u nás alebo v poľnohospodárskych podnikoch,“ predpovedá Peter Matejovič.

Tvrdí, že ide o ,,povolanie budúcnosti a s veľkou budúcnosťou.“ Tak ho prezentujú Nemci. Aby dodal Matejovič svojim slovám váhu, uvedie príklad. Moderný traktor stojí od 120 do 180 tisíc eur, sejačka k nemu ďalších 80 tisíc eur. Súpravu za štvrť milióna eur nemôže obsluhovať hocikto, ale dobre vyškolený profík. S týmto konštatovaním nemožno nesúhlasiť.

Ilustračné foto

Je najvyšší čas, že sa začalo hovoriť o vzdelávaní poľnohospodárov. Táto téma odkrýva nový pohľad na odvetvie, ale hovorí tiež, že odvetvie nie je príveskom, ani pokiaľ ide o duálne vzdelávanie, ktoré si vynútil búrlivo sa rozvíjajúci automobilový priemysel.

,,Duál“ sa opätovne vracia do škôl. No práve na poľnohospodárskych stredných školách sa hneď objavila slabina systému. Kým automobilka zhltne celú triedu žiakov ,,dualistov“, na ,,poľnoškôlach“ je do duálu z triedy zapojených povedzme len 60 percent žiakov, zvyšok nenašlo takpovediac ,,odberateľov“ v poľnohospodárskych podnikoch. Lebo družstvá napriek modernizácii nemajú ekonomiku porovnateľnú s automobilovými gigantmi.

A tak na školách riešia otázku, kto im prefinancuje prax zvyšných žiakov na beztak odborne i technicky oslabených školských výcvikových centrách. Poľnohospodárska komora už túto otázku otvorila. Keď sa povie A, musí sa povedať aj B. Je to pravda, školy nevystačia len s nadľudskou iniciatívou nadšených pedagógov.

Družstvo dávno nie je hŕbou hnoja

Poľnohospodári nemôžu byť pasívnymi pozorovateľmi trhu práce. Tvrdí to predseda PD Ludrová, ktorého chotár sa začína hneď za hranicami Ružomberka. Toto podhorské družstvo zamestnávajúce takmer sto ľudí ukazuje, ako si poradiť v čase núdze o kvalifikovaných pracovníkov.

V PD Ludrová v priebehu štyroch mesiacov zamestnali päť ľudí do 30 rokov a šiesty príde len čo ukončí poľnohospodársku školu. Družstvo aktívne pracuje so školákmi, otvorilo svoje farmy a dvor s mechanizáciou okolitým školám. ,,Deti musia vidieť ako vyzerá súčasné poľnohospodárstvo," vraví predseda družstva Miroslav Štefček, ktorý je zároveň predsedom Liptovskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory.

Miroslav Štefček, predseda PD Ludrová

Kedysi o mladých odborníkov družstvá nemali núdzu – len v Liptove boli dve odborné učilištia a jedna stredná odborná poľnohospodárska škola. Tá sa však stala po čase polytechnickou a jedno učilište zrušili. Tým sa zmenili pomery v ponuke a dopyte po odborníkoch. Na družstve v Ludrovej sa našťastie vynašli. Kým inde utekali ľudia z družstiev za lepšími zárobkami do priemyslu, predseda PD Ludrová začal loviť medzi pracovníkmi, ktorí prišli o prácu v ružomberských priemyselných podnikoch.

,,Ponúkame ľuďom stále a dobré príjmy, ktoré sú mierne nad celoštátnym priemerom," povedal predseda družstva Miroslav Štefček. Garantujeme osemhodinový pracovný čas po väčšinu roka, v sezóne sa prirodzene prispôsobujeme diktátu prírody, ale ľudia u nás dovolenkujú cez leto, môžu rátať s rôznymi výhodami, podporujeme športové aj kultúrne aktivity," hovorí Štefček.

V minulosti družstvá lákali mladých ľudí na byty. To si ludrovské družstvo nemôže dovoliť, ale ak sa družstevník rozhodne stavať rodinný dom, môže mu podnik pomôcť technikou, dopravou či kamenivom z vlastného lomu. Je to ukážka prístupu aktívneho zamestnávateľa ako získať kvalitných ľudí, hoci aj z iných profesií, ktorým družstvo ponúka rekvalifikáciu.

A kde je budúcnosť? ,,Predsa v mladých," odvetí logicky Miroslav Štefček a dodá, že aj preto pozývajú na exkurzie deti zo základných škôl. ,,Musia sa na vlastné oči presvedčiť, že družstvo nie je firma s hŕbou hnoja, ale podnik s modernou technikou, rozkvitnutými záhonmi kvetov, ktoré menia pohľad na život a prácu poľnohospodárov."

článok bol uverejnený v denníku Pravda 23.2. 2016